

дружби, які разом долають труднощі, людей, готових завжди прийти один одному на допомогу.

Розбрат між братами й сестрами в українській етнопедагогіці осуджується, а винні в цьому зазнають покарання від Бога:

Тим на світі хліб не родить,
Де брат з братом не говорить.
Тим на світі не славиться,
Де брат сестри цурається...

Узи побратимства в народній педагогіці – непорушні. Вихованню у молодого покоління саме цих рис трудова сім'я приділяє значну увагу. Говорили колись: "Нема рідного брата, так шукай названого," або: "От побратаються та й живуть довіку укупі, як риба з водою".

***Ведучий.** Народна педагогіка підтримує любов і гуманне ставлення до дітей. Дитину треба нести, наділяти теплом і ласкою. Дітям народ присвятив свої найкращі твори. Поза увагою не залишилась і доля позашлюбних дітей, які не зазнали ласки батьків; до них народна педагогіка ставиться з глибоким співчуттям, виступаючи категорично проти того, щоб засуджувати позашлюбну дитину за провину батьків. "Не байстрюкові гріх, а батькові", – кажуть у народі.*

Висновок. Виховання дітей вимагає великої уваги. І тут місія батька і матері як вихователів є дуже відповідальною. На батьків постійно спрямовані довірливі погляди дітей, і справа честі дорослих – гідно виконувати свій виховний обов'язок. Бо, як справедливо кажуть у народі, **дітей виховує сім'я, а долю виховання вирішують батьки.**

(За виданням : Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка : навч осіб. / М. Г. Стельмахович. – К. : ІСДО, 1996 . – 288 с.)

ШКОЛА ТА СІМ'Я У ПІДГОТОВЦІ ПІДЛІТКІВ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

(засідання творчої групи)

*Т. Фазан
Г. Каліберда*

«Надто складна сторінка людської мудрості – це осягнення розумом і серцем того, що значить любити так, аби був щасливий той, кого ти любиш, щасливим з'являвся на світ той, кого породжує любов. Від того, як будуть оволодівати молоді покоління цією мудрістю, залежить не лише особисте щастя. Від цього залежить краса, моральна чистота, щастя суспільства».

Проблема: Поширення досвіду роботи щодо формування у старшокласників усвідомленого позитивного ставлення до подружнього життя; їх підготовки до щасливого сімейного життя.

Очікувані результати:

- Спрямування зусиль учителів загальноосвітніх навчальних закладів міста (району) на підготовку учнівської молоді до щасливого сімейного життя;
- Забезпечення учителів теоретичними і практичними напрацюваннями щодо формування в учнів позитивного ставлення до створення сім'ї;
- Розширення компетентності вчителів щодо виховання в учнів певних морально-етичних якостей: вірності, відповідальності, стриманості, поваги до батьків;
- Формування переконань про необхідність тісного зв'язку школи, сім'ї, духовенства та громадськості у процесі підготовки молоді до сімейного життя.

Форми роботи з педагогами:

Виступи на засіданнях творчої групи; обмін досвідом; презентації досвіду; консультації; бесіди; формування бази даних щасливих родин; учнівські твори тощо.

Перегляд і обговорення різних форм роботи з учнями, наприклад:

Родинні свята; родинні спортивні конкурси; фотовиставки; тренінги; години спілкування; ситуаційні завдання; зустрічі з фахівцями; дебати тощо.

Засідання 1.

Тема: Виховний вплив батьківської сім'ї на моральну підготовку шкільної молоді до подружнього життя.

1. Бесіда. Сім'я є природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом її матеріальної та емоційної підтримки, засобом збереження і передання культурних цінностей.

З перших днів появи дитини на світ сім'я покликана готувати її до життя та практичної діяльності, в домашніх умовах забезпечити розумну організацію життя дитини, допомогти засвоїти позитивний досвід старших поколінь, набути власного досвіду поведінки й діяльності.

На думку М. Стельмаховича «Тіло, душа, розум – ось три кити батьківської педагогіки». Тілесне виховання у сім'ї передбачає зміцнення здоров'я, сил та правильний фізичний розвиток дитини. «Усі наші зусилля, – зазначає він, – спрямовані на тілесне виховання, можуть бути швидко зведені нанівець, коли ми не захистимо наших дітей і підлітків від такого страшного ворога душі та тіла людини, як алкоголізм, паління, наркоманія, токсикоманія, статева розпуста, СНІД. Поширення цих та інших асоціальних явищ набуло такого розмаху, що нависла смертельна небезпека над самим генофондом нації, а значить, і над нашим майбутнім».

Духовно-моральне виховання передбачає формування у дітей високої духовності та моральної чистоти. Складність цього завдання в тому, що воно вирішується, як правило, через добре поставлене в духовно-моральному аспекті життя сім'ї, суспільного ладу, вчинки людей, приклад батьків. Власне, духовність виховується духовністю, перед дітьми відкривається широкий простір для накопичення знань як бази для формування наукового світогляду; оволодіння основними розумовими операціями (*аналізом, синтезом, порівнянням*); вироблення інтелектуальних навичок, готує їх до розумової діяльності.

Велику увагу приділяють вихованню у дітей любові до батьків, рідних, рідної мови, культури свого народу; поваги до людей; піклування про молодших і старших, співчуття і милосердя до тих, хто переживає горе; шанобливого ставлення до традицій, звичаїв, обрядів, до знання свого родоводу, історії народу.

Ефективність виховання підлітків у сім'ї залежить від її непорушного авторитету, подружній вірності, любові до дітей і відданості обов'язку їх виховання, материнському покликанні жінки, піднесенні ролі батьків у створенні та захисті домашнього вогнища, забезпеченні на їх прикладі моральної підготовки молоді до подружнього життя.

Виховний вплив сім'ї зростає, якщо батьки цікавляться не лише навчанням, а й поза навчальною діяльністю своїх дітей. За таких умов інтереси сім'ї збігаються з інтересами суспільства, формується свідомий громадянин.

Дієвим чинником сімейного виховання є спільна трудова діяльність батьків і дітей. Дітей слід залучати до сімейної праці, вони повинні мати конкретні трудові обов'язки, адекватні їх віковим можливостям. Така співпраця дітей з батьками має сильніший виховний вплив, ніж словесні повчання.

Успіх сімейного виховання значною мірою залежить від організації домашнього побуту, традицій сімейного життя: порядку в сімейному господарстві, залучення дітей до розподілу бюджету сім'ї, загального режиму дня, визначення для кожного робочого місця, зокрема для навчальних занять, дотримання певних сімейних правил (кожна річ має своє місце, прийшов з прогулянки — вимий руки та ін.). Домашній затишок облагороджує дітей.

Провідну роль у сімейному вихованні відіграє мати. Саме вона найсильніше впливає на дітей, особливо в сфері духовно-морального виховання. Діти, які виростають без материнського тепла і ласки, похмурі, як правило, замкнені, злостиві, вперті.

Не меншим є й вплив батька, особливо коли йдеться про виховання хлопчиків. Проте виконати свої виховні функції батько і мати можуть лише за умови, що вони є справжнім авторитетом для дітей.

«Ваша власна поведінка, – писав А. Макаренко, звертаючись до батьків, – вирішальна річ. Не думайте, що ви виховуєте дитину тільки тоді, коли з нею розмовляєте, виховує дитину кожний момент вашого життя, навіть тоді, коли вас немає дома. Як ви одягаєтеся, як ви розмовляєте з іншими людьми і про інших людей, як ви радієте або сумуєте, як ви поводитися з друзями і ворогами, як ви смієтесь, читаєте газету, — в тоні дитина бачить або відчуває, всі

повороти вашої думки доходять до неї невидимими шляхами, ви їх не помічаєте. А якщо вдома ви грубі або хвастливі, або ви пиячите, а ще гірше, якщо ви ображаєте матір, вам уже не треба думати про виховання: ви вже виховуєте своїх дітей і виховуєте погано, і ніякі найкращі поради й методи вам не допоможуть».

У своїй праці «Про батьківський авторитет» А. Макаренко наводить *приклади таких видів негативного авторитету батьків:*

- «авторитет придушення», який базується на примусі, залякуванні, і як наслідок – формування у дітей брехливості, жорстокості, агресивності;
- «авторитет віддалі» – батьки намагаються тримати дітей на відстані від себе, розмовляють з ними зверхньо, холодно;
- «авторитет чванства», коли батьки вихваляються своєю винятковістю, принижуючи при цьому своїх колег чи опонентів;
- «авторитет педантизму» – батьки вимагають кожне мовлене ними слово вважати наказом, карають за найменшу провину;
- «авторитет резонерства» – батьки вдаються до моралізування з будь-якого приводу;
- «авторитет любові» – так звана сліпа любов, усепощення, надмірні пестощі;
- «авторитет доброти» – батьки в усьому поступаються дітям, готові на будь-які жертви, аби їм було добре;
- «авторитет дружби» – відповідна поведінка дитини чи дії оплачуються подарунками, обіцянками.

Цим не вичерпується перелік фальшивих авторитетів, на які можна натрапити в сімейному вихованні.

Справжнім авторитетом користуються батьки, які сумлінно ставляться до праці, до сімейних обов'язків, активні в громадському житті. Такі батьки уважні до дітей, люблять їх, цікавляться їхніми шкільними та поза навчальними справами, поважають їх людську гідність. *Важко переоцінити роль дідусів і бабусь у сімейному вихованні.* Однак це не означає, що батьки повинні перекладати на них свої батьківські обов'язки. Дитині потрібні ті й ті. Сімейне виховання повноцінне лише за розумного поєднання виховного впливу батьків та багатих на життєвий досвід помічників і порадників – дідусів і бабусь.

Саме дідусі й бабусі допомагають вирішити й таку моральну проблему, як виховання у дітей чуйного, уважного ставлення до людей похилого віку. Людяність виховується тільки на прикладі батьків. Якщо діти бачать зневажливе ставлення батьків до дідуся чи бабусі, то годі сподіватися від них іншої поведінки в майбутньому.

Виховання дітей в сім'ї не завжди успішне. *Негативний вплив на нього мають об'єктивні* (неповна сім'я, погані житлові умови, недостатнє матеріальне забезпечення) та *суб'єктивні* (слабкість педагогічної позиції батьків) чинники. Найвагомішою серед об'єктивних причин є неповна сім'я, яка з'являється в силу того, що в усіх вікових групах від 20 до 50 років смертність чоловіків більш як утричі вища, ніж жіноча, а у віковій групі 30—34

роки — в чотири рази. Разом з великою кількістю розлучень це призводить до збільшення кількості сімей, у яких мати (рідко – батько) виховує дітей сама. У неповній сім'ї процес виховання ускладнюється, оскільки діти значну частину часу бездоглядні, неконтрольовані, перебувають на вулиці, нерідко контактують з аморальними людьми.

Негативно позначаються на вихованні дітей і погані житлові умови сім'ї. Як свідчать дані спеціального обстеження, в Україні більше половини молодих сімей не мають окремого житла навіть через 10 років подружнього життя, майже половина сімей проживає з батьками в незадовільних для виховання дітей житлових умовах. У таких сім'ях дитина не забезпечена постійним робочим місцем, їй важко зосередитися над завданням; з'являється роздратованість, незадоволення, небажання виконувати його.

Дається взнаки і *низьке матеріальне забезпечення сім'ї.* Діти з таких сімей почуваються серед однокласників меншовартісними, бо вирізняються із загальної маси одягом, відсутністю грошей на обіди чи екскурсію. Це психологічно пригнічує їх, озлоблює проти батьків, яких вони вважають невдахами. Згодом ця злість переноситься на однокласників, педагогів.

Значна частина сучасних сімей припускається помилок у вихованні дітей. Родини, які продукують так званих педагогічно занедбаних дітей, з погляду педагогіки можна поділити на такі *три групи*: педагогічне неспроможні, педагогічно пасивні та антипедагогічні.

Перша група – сім'ї, в яких батьки намагаються виявити певну активність у вихованні дітей, проте роблять це невміло, їх виховний вплив непослідовний, педагогічне необґрунтований. Найчастіше вони керуються власним досвідом, якого набули, коли свого часу їх виховували батьки (авторитарний стиль, обмеження свободи, погрози і покарання або вседозволеність, потурання примхам).

Друга група – сім'ї, які не виявляють особливої активності у вихованні дітей. *Третя група* – антипедагогічні сім'ї. Спеціальну виховну роботу проводять із сім'ями, які допускають відхилення у вихованні дітей. (*Протягом бесіди вчитель зачитує учнівські твори, супроводжує бесіду наведенням прикладів, відео слайдів тощо*).

II. Практична частина.

III. Підсумок.

Засідання-2.

Тема: Шляхи підвищення педагогічних знань батьків.

I. Консультації. Зміст роботи школи з батьками учнів повинен ґрунтуватися на Законі України «Про загальну середню освіту»:

Батьки або особи, які їх замінюють, мають право:

- вибирати навчальні заклади та форми навчання для неповнолітніх дітей;
- приймати рішення щодо участі дитини в інноваційній діяльності загальноосвітнього навчального закладу;

- обирати і бути обраними до органів управління освітою з питань навчання і виховання дітей;
- звертатися до відповідних органів управління освіти за допомогою;
- захищати законні інтереси дітей.

Батьки або особи, які їх замінюють, зобов'язані забезпечувати умови для здобуття дитиною повної загальної середньої освіти за будь-якою формою навчання тощо.

На думку *В. Сухомлинського*, школа повинна домогтися того, щоб батьки бачили в своїх дітях себе, розуміли суть розвитку дитини. А для цього їх треба озброювати знаннями важливих закономірностей педагогіки, вікової психології, фізіології.

Турбота школи про виховання дітей у сім'ї реалізується через педагогічну освіту батьків, залучення їх до виховної роботи з учнями у школі. Передусім педагоги мають можливість впливати на батьків через їхніх дітей, які навчаються в школі. *А. Макаренко* вважав, що це найдоступніший спосіб зв'язку школи і сім'ї. Його цінність не лише в тому, що він оперативний, а й у тому, що учень, який засвоїв комплекс навиків, переконує в необхідності дотримуватися їх.

Роботу з педагогічно неспроможними сім'ями спрямовують передусім на підвищення їх психолого-педагогічного рівня. З цією метою їх залучають до загальної системи виховання.

Із сім'ями педагогічно пасивними працюють переважно індивідуально, домагаючись розуміння батьками хибності своєї поведінки, пробудження почуття відповідальності за виховання дітей, усвідомлення потреби перебудувати систему стосунків у сім'ї, своєї вини, помилок, бажання докорінно змінити сімейний уклад.

У роботі з антипедагогічними сім'ями спираються на те, що вони також хочуть бачити власних дітей чесними, культурними, здоровими, щасливими. З ними обговорюють упущення у вихованні дітей, накреслюють шляхи усунення їх, зміни сімейних стосунків. З батьками цієї групи працювати важко, і не слід сподіватися на швидкі наслідки, але важливо посіяти в них сумніви у правильності їхньої системи виховання, змусити їх замислитися над її результатами.

Батькам, яких поглинула бізнесова діяльність, необхідно довести, що такий стиль виховання дитини в сім'ї робить її самотньою, емоційно нестійкою та ін. Тому батькам варто подумати про недоцільність перекладання відповідальності за виховання дітей на вчителів, репетиторів. Дитині більше потрібен емоційний зв'язок саме з батьками, їхня безпосередня участь у житті дитини важливіша, ніж машина, охорона і прислуга. Діти мають відчувати, що для батька і матері вони не менш важливі, ніж робота. У таких сім'ях слід заохочувати інтерес дітей до навчання. Треба також вести розмову про те, що відгородження дитини від однолітків звужує коло її спілкування, вона не навчиться будувати свої стосунки з різними людьми, дружити й любити за покликом душі.

З метою профілактики поширення серед учнів наркотичних речовин, батькам доцільно дати такі поради (роздає зразки карток з переліком порад).

Зразок картки:

- Встановлювати і дотримуватися загальноприйнятих норм поведінки, чіткого режиму життя (розподіл часу для праці, навчання, дозвілля, відпочинку); практикувати визначення кожному членові сім'ї його обов'язків, контролювати їх виконання, спільно з дітьми аналізувати стан життя родини, її перспективи, сімейні плани тощо.
- Постійно тримати в полі зору шкільне життя дитини, цікавитись її успіхами, проблемами, труднощами, інтересами, запитам, прагненнями і способами їх задоволення.
- Виховувати у дітей відповідальне, ціннісне ставлення до свого здоров'я; культивувати розуміння обов'язку допомагати в майбутньому своїм літнім батькам і родичам, дітям, нужденним, утримувати свою сім'ю.
- Компетентно й педагогічно грамотно (без повчань, моралізування, надокучливості, залякування, з урахуванням індивідуальних і вікових характеристик) обговорювати з дітьми проблеми асоціального змісту життя окремих людей (наркоманів, токсикоманів, алкоголіків). Стежити і намагатися, щоб перша інформація про наркотичне лихо і сумнівний «кайф» надійшла до дітей саме від батьків, родини, а не від компанії з вулиці.
- Обмежувати доступ дітей до інформації, що популяризує наркоманію, зваблює їх насолодою від уживання наркотичних і токсичних речовин (кіно, відеофільми, пісенні твори, що акцентують на привабливих сценах «кайфування» в стані наркотичного одурманення свідомості, розуму людини).
- Розвивати й заохочувати у дітей самостійність, вміння обстоювати власну позицію, переконання; навчати їх протистояти агітації прихильників сучасного способу життя, прикрашеного наркотичними і токсичними речовинами, алкоголем тощо.
- Підтримувати постійний зв'язок зі школою, іншими виховними закладами, допомагати їм у пропаганді й утвердженні здорового способу життя підростаючого покоління.
- Знати і вміти пояснити основні прикмети чи зовнішні ознаки вживання дітьми наркотиків, токсичних речовин, алкоголю (зміна фізичного стану, поведінки, активності тощо).
- Бути готовими і рішучими до консультацій з педагогами, психологами, медиками; до відвертої, спокійної розмови з дитиною; до прийняття «дисциплінарних» рішень щодо обмеження «непродуктивного» часу життя дитини і контактування її з «підозрілими» товаришами.

II. Практична частина.

III. Підсумок.

Засідання-3. Тема: Види й методи роботи з батьками учнів.

I. Педагогічна презентація. (Вчитель готує мультимедіа).

У роботі з батьками учнів використовують різноманітні види й методи. Наводимо основні з них.

Відвідування батьків удома. Допомогає встановити зв'язок з усією сім'єю, з'ясувати її загальну та педагогічну культуру, умови життя учня, його місце в сім'ї і ставлення до нього старших, ознайомитися з досвідом батьківського виховання, дати поради і домовитися про єдині вимоги до школяра. Деякі вчителі помилково вважають, що відвідувати потрібно лише родини, діти з яких створюють певні проблеми у школі. Безумовно, з батьками таких учнів слід передусім встановити тісний контакт, проте відвідувати бажано сім'ї всіх учнів. Відвідування сім'ї може мати різну мету: загальне ознайомлення з умовами життя, встановлення єдиних вимог школи і сім'ї до учня, допомога в організації режиму, обговорення з батьками відхилень у поведінці дитини і вжиття необхідних заходів щодо їх запобігання та подолання, залучення батьків до участі в роботі школи, вивчення досвіду виховання в сім'ї та ін.

Перш ніж відвідати родину, треба мати початкові відомості про неї та її зв'язки зі школою (особиста справа учня, класний журнал, бесіди з учителями, з самим учнем), відтак з'ясувати основні дані про самого учня, його успішність, поведінку, стосунки з учителями, товаришами. Не обійтися без ознайомлення з педагогічною літературою, в якій розкрито мету відвідування сім'ї. Бажано відібрати і порекомендувати батькам літературу відповідно до теми бесіди, яку проводитимуть з ними.

Успіх відвідування сім'ї залежить не лише від сумлінної підготовки, а й від поведінки вчителя. З самого початку зустрічі з батьками необхідно створити атмосферу довір'я і доброзичливості. В сім'ях, які не мають систематичного зв'язку зі школою, візит учителя розглядають як сигнал біди, батьки насторожуються, готуються до захисту дитини. Тому, завітавши в сім'ю, слід одразу ж «зняти» будь-яку настороженість батьків.

Бесіду про дітей починають з позитивних сторін їх характеру і поведінки. Залучаючи батьків до бесіди, поступово переходять до обговорення негативного у поведінці учня. Свої судження про нього слід висловлювати спокійно, тактовно, наводячи незаперечні докази і уважно слухаючи пояснення батьків, розробити спільний план дій школи і сім'ї, домовитися про взаємне інформування про досягнуті успіхи й труднощі.

(Роздатковий матеріал): *Схема загального ознайомлення з умовами життя учня вдома:*

- Прізвище, ім'я учня, клас.
- Склад сім'ї.
- Де і на якій посаді працюють батьки та інші члени сім'ї (якщо вчать – де саме).
- Матеріальне забезпечення сім'ї.
- Квартирні умови.
- Культурний рівень сім'ї (освіта, які читають газети, журнали, наявність телевізора, радіо, бібліотеки та ін.).
- Режим дня школяра.

- Чи облаштовано робоче місце учня?
- Хто і як здійснює контроль за виконанням режиму?
- Трудове виховання в сім'ї.
- Хто з членів сім'ї допомагає учневі?
- Які заходи заохочення й покарання вживають до дитини.

Запрошення батьків до школи. У разі необхідності вчитель запрошує батьків окремих учнів до школи на розмову. Під час бесіди з ними дуже важливо дотримуватися педагогічного такту, створити атмосферу доброзичливості, довір'я. Щоб викликати батьків на відвертість, треба розмовляти з ними про учня наодинці, переконати їх в конфіденційності розмови. Така бесіда буде корисна і для вчителя, і для батьків. Педагог відповідає на запитання батьків, висловлює їм свої вимоги. Батьки отримують корисні поради і допомогу від педагога, переконуються в його уважному ставленні до них, турботі про їхню дитину. У такій розмові педагог має бути особливо тактовним, пам'ятаючи, що надмірне акцентування на недоліках учня викликає в батьків насторогу, неприязнь, навіть якщо вони відчують, що він має рацію.

День відкритих дверей для батьків у школі. Цей вид роботи потребує єдності школи, батьків, учнів, сприяє згуртуванню шкільного колективу. Цього дня у школі проводять батьківські збори, лекції, консультації, екскурсії по школі, організують виставки, вечори, читацькі трудового, естетичного виховання дітей у сім'ї та ін. В одних школах день відкритих дверей для батьків проводять що семестру, в інших – щомісяця. Роботу з його підготовки очолює батьківський комітет і комісія з питань педагогічної пропаганди. Його доцільно починати з лекції, доповіді, конференції, в яких задіяні всі батьки. Відтак вони працюють диференційовано. Батьки повинні отримати вичерпні відомості про своїх дітей і поговорити з директором, його заступниками, учителями, класними керівниками, шкільним лікарем, органами дитячого самоврядування.

З метою пропаганди педагогічних знань серед батьків організують **бесіди і лекції на педагогічну тематику**, їх проводять або для батьків учнів одного класу, або окремо для батьків учнів початкових класів, середніх і старших класів, що дає змогу враховувати вікові особливості дітей. Ці заходи ефективні лише тоді, коли спираються на конкретні факти, проілюстровані цікавими прикладами з питань сімейного виховання.

Вихованню дітей та зацікавленню до виховання батьків сприяють **тематичні вечори і вечори запитань та відповідей**, на які запрошують працівників правоохоронних органів, лікарів, психологів та інших фахівців, причетних до проблем.

Для педагогічної пропаганди серед батьків використовують також **диспут**. Він найприйнятніший за умови, що в класі або в школі сформувався дружний батьківський колектив і кожен може відверто висловитися стосовно обговорюваної проблеми. Для пропагування педагогічних знань практикують **конференції**, на яких батьки обмінюються досвідом сімейного виховання тощо.

В останнє десятиліття виникли нові види виховної роботи, що передбачають активну співпрацю з батьками під час їх проведення. Це передусім *усні журнали, прес-конференції, зустрічі “за круглим столом”, батьківські ознайомлення з педагогічною літературою, перегляд фільмів на педагогічні теми, вечори сімейних традицій, виставки «Світ захоплень нашої сім'ї», прикладної, декоративної творчості, родинних альбомів, колекцій, випуск тематичних газет.*

Використовують також інші *традиційні й нетрадиційні види пропагування педагогічних знань.* До нетрадиційних належать:

- педагогічний десант (виступи педагогів на підприємствах);
- дерево родоводу (зустрічі поколінь);
- народна світлиця (звернення до народних традицій);
- день добрих справ (спільна трудова діяльність педагогів, батьків і дітей);
- вечір великої розмови (участь педагогів, батьків, учнів в організації відпочинку, ігри, вистави та ін.);
- альбом-естафета «Як ми відпочиваємо» (досвід організації відпочинку в родині);
- клуб «Сімейних традицій»;
- сімейна скринька (з досвіду родинного виховання);
- аукціон ідей сімейної педагогіки;
- батьківський ринг (вирішення педагогічних ситуацій);
- батьківська школа (клуб, в якому проводяться диспути, обмін досвідом, випускаються газети, бюлетені та ін.);
- азбука родинного виховання (обговорення проблем виховання, виступи спеціалістів);
- сімейні свята в класі (спільні святкування днів народження дітей, календарних, народних свят).

Відповідну роль у педагогічному навчанні батьків відіграє їх *самоосвіта* – читання науково-популярної літератури з питань сімейної педагогіки, тематичні радіо- і телепередачі.

II. Перегляд та обговорення практичних заходів.

III. Підсумок.

Засідання-4.

Тема: Залучення громадськості до виховання дітей. Християнська Церква у вихованні підростаючого покоління.

I. Презентація та обмін досвідом. Для успішного виховання підростаючого важливо, щоб його оточувала атмосфера поваги до моральних норм поведінки, щоб діти бачили нетерпиме ставлення батьків до поганого, аморального, бачили, що у виховному процесі в школі, крім педагогів, беруть участь батьки, громадські організації, правоохоронні органи та інші державні установи.

Школа має можливість *залучати до виховної роботи з учнями їх батьків, окремі з яких можуть керувати роботою гуртків за інтересами,*

адже серед них є люди різних спеціальностей, або взяти шефство над учнями, які виявляють особливий інтерес до певних галузей знань, чи бути наставниками педагогічне занедбаних учнів. Батьки можуть брати участь у проведенні з учнями екскурсій, обладнанні школи, допомоги в профорієнтаційній роботі, у керівництві роботою учнівських бригад з ремонту обладнання приладів і наочності.

Для з'ясування можливості залучення батьківської громадськості до виховної роботи з учнями на батьківських зборах класу пропонують невеличку *анкету*: «Чим би Ви могли допомогти школі? Яку позакласну виховну роботу Ви хотіли б вести в школі?»

Значну допомогу у вихованні школярів і в роботі з батьками надають **батьківські комітети**. Починаючи працювати з батьками учнів, класний керівник виявляє найактивніших, серед яких намічає кандидатів до класного гуртка, яких визначає громадянська свідомість, ініціатива, які мають організаторські здібності, виявляють інтерес до справ класу, люблять дітей. (*Ознайомлення з документацією батьківського комітету*).

Батьківський комітет класу обирають на батьківських зборах. На першому його засіданні класний керівник знайомить з *типовим Положенням про батьківський комітет загальноосвітньої школи*, в якому викладено завдання і зміст роботи членів комітету, їхні права та обов'язки. Обирають голову батьківського комітету і відповідальних за окремі види роботи: педагогізацію батьків, культурно-масову, спортивно-оздоровчу роботу, враховуючи здібності, бажання, інтереси членів комітету. Класний батьківський комітет складає план своєї роботи на півріччя, виходячи з місцевих умов і завдань конкретного класу.

У роботі з батьківським комітетом класу педагог повинен виявляти тактовність, чуйне, доброзичливе, уважне ставлення до всіх пропозицій батьківського активу, свого колективу.

Аналогічні функції (але вже в масштабах школи) виконує **загальношкільний батьківський комітет**. Сфера його діяльності охоплює піклування про групи подовженого дня, санітарний стан школи, допомогу школі в проведенні ремонту, заготівлі палива, організації літнього відпочинку дітей, їх харчування та ін. (*Використовує мультимедіа*).

Школи повинні підтримувати **тісні зв'язки з підприємствами, які надають їм допомогу** в зміцненні матеріальної бази, оснащенні навчальних кабінетів обладнанням, апаратурою, комп'ютерною технікою, проведенні ремонту тощо. Однак спонсорська діяльність підприємств цим не обмежується, їх працівники керують гуртками в школі, організовують екскурсії учнів на підприємство, допомагають педагогічному колективу у профорієнтаційній роботі, організації виробничої практики. Підприємства нерідко навіть резервують робочі місця для випускників школи. Школа, у свою чергу, допомагає підприємству в підготовці та святкуванні урочистих подій, організації концертів художньої самодіяльності, підвищенні педагогічної культури працівників тощо (*мультимедіа, відео, фотовиставка*).

Значну виховну роботу з учнівською молоддю проводить *Служба у справах неповнолітніх*, до складу якої входять народні депутати, педагоги, представники громадських організацій, органів міліції, юстиції. Вона спрямовує свою діяльність на профілактику правопорушень неповнолітніх, забезпечення нормальних умов для їх виховання, охорону їхніх прав.

Педагогічні колективи шкіл повинні *підтримувати тісні контакти з кримінальною міліцією у справах неповнолітніх*. Така спільна діяльність передбачає попередження правопорушень неповнолітніми; виявлення, припинення умов, що призводять до правопорушень неповнолітніми; виявлення дорослих осіб, які втягують неповнолітніх у злочинну діяльність, проституцію, пияцтво, наркоманію та жебрацтво; виявлення осіб, які займаються виготовленням та поширенням порнографічної продукції, видань, що пропагують насильство, жорстокість, статеву розпусту та ін. (*приклад*).

Залучення громадськості до виховної роботи з учнями потребує від школи координування всіх її виховних впливів. Тому педагогічний колектив повинен знати умови і специфіку свого мікрорайону, виховні можливості підприємств і установ, продумувати форми участі громадськості в організації виховної роботи з дітьми протягом року, організовувати педагогічне навчання представників громадськості, які залучаються до безпосередньої виховної роботи зі школярами.

Згідно зі ст. 35 Конституції України, «церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви», що визначає світський характер. У Декларації Генеральної Асамблеї ООН від 25 листопада 1981 р. сказано, що релігійне виховання дітей здійснюють батьки в «рамках родини» відповідно до своїх релігійних переконань. Релігійні організації можуть вести навчання з питань релігії «в місцях для цієї мети пристосованих». Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» (ст. 6) передбачає, що «релігійні організації мають право – створювати для релігійної освіти дітей і дорослих навчальні заклади і групи, використовуючи для цього приміщення, що їм належать».

Щоб досягнути масштаби виховного впливу релігії на особистість, на розвиток людських цивілізацій, досить звернутися до тверджень видатних людей про роль релігії у розвитку людства: «Наймудріші і найсильніші народи є водночас найбільш релігійними» (Сократ); «Невизнання Бога є для держави найбільшим лихом, хто підриває релігію, той підриває водночас і основи суспільства» (Платон); «Віра, релігія і моральність – необхідні підпори усякого добробуту і ладу» (Вашінгтон).

Церква є педагогічною установою – колективною інстанцією, що ставить за мету виховання, вдосконалення людського життя.

Значний вплив релігії на виховання дітей у сім'ї пояснюється тим, що вона опікується кожною людиною від її народження до смерті. У часи тоталітарно-атеїстичного режиму була нагода переконатися в тому, яких збитків у вихованні дітей і молоді, особливо в духовно-моральній сфері, було завдано. «Церква використовує кожную нагоду, – зазначає М. Стельмахович, щоб нагадати батькам про їхній святий виховний обов'язок, а дітям – про

необхідність їх гарної поведінки. Віра й звичаї християнські, які панують у парафії, створені церквою, є тією духовною атмосферою, в якій діти зростають і розвиваються».

Релігія використовує такі *засоби виховного впливу*: богослужіння і обряди, причастя, сповідь, проповідь, відпущення гріхів, благословення, заповіді. *Застосовуються й покарання*: позбавлення благословення, спокутування гріхів, анафема. *Методами релігійного само впливу і самовиховання* є молитва, дотримання посту, покаяння, обітниця. Велике значення має загальна організація релігійної діяльності: регулярні відвідування церкви, щоденні молитви, дотримання постів, церковні свята. Не слід забувати й про виховний вплив релігійної музики, живопису, архітектури.

II. Перегляд та обговорення практичних заходів, наприклад:

- Засідання дискусійного клубу; свята, зустрічі, усні журнали, круглі столи тощо;
- вечір великої розмови (участь педагогів, батьків, учнів, представників громадськості);
- дні довіри (консультації різних фахівців);
- родинний міст (зустрічі з батьками, громадськістю, представниками духовенства та обговорення проблем виховання);
- народна світлиця (звернення до народних традицій);
- день добрих справ (спільна трудова діяльність педагогів, громадськості, батьків і дітей);
- у сімейному колі (індивідуальні консультації, зустрічі з лікарями, психологами, юристами, духовенством тощо).

III. Підсумок.

Література.

1. Бех І.Д. Духовні цінності розвитку особистості / Педагогіка і психологія №4 (14) 1997, науково-теоретичний та інформаційний журнал Академії пед. наук України. – С.124-129.
2. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Науково-методичний посібник. – К.: МАУП, 2000. – 312с.
3. Пономаренко Л.П., Белоусова Р.В. Психологія семейных отношений // Пономаренко Л.П., Белоусова Р.В. Психологія для старшокласників: Посібник для педагога. Часть2., 11 класс. – М., 2001 С.82-95.
4. Фіцула М. Виховання почуття відповідальності у дітей в умовах сім'ї // Директор школи. – 1999. — №7. – С.2.
5. Флейк-Хобсон К. и др. Развитие ребенка и его отношений с окружающими: Пер. с англ. / Флейк-Хобсон К., Робинсон Б.Е., Скин П. – М.: Центр общечеловеческих ценностей, 1993. – 511с.
6. Значення сімейного виховання та його методи. Реферат. *Osvita.ua* [Електронний ресурс], – 14.01.2011 р.